Söderberg & Partners

Pensionssprickan

- En opinionsrapport om gapet mellan svenskarnas mål och förväntningar på pensionen

Sammanfattning

Söderberg & Partners har låtit Novus undersöka hur stor pension svenskarna har som mål att få, och hur stor pension de förväntar sig att faktiskt få. Resultatet visar bland annat att mer än varannan svensk har som mål att få mer än 71 procent av sin lön i pension, men det är endast 17 procent som faktiskt tror att de kommer att lyckas uppnå det.

Resultaten av dessa två frågor blottlägger en oroväckande spricka mellan vilken pension människor egentligen vill ha, och vad de faktiskt förväntar sig att få.

Bryter man ner svarsgrupperna i ytterligare nivåer visar det sig dessutom att nästan en tredjedel av svenskarna (29 procent) har som mål att få så mycket som 81 procent eller mer av sin lön i pension. En nivå som dessvärre endast 3 procent räknar med att kunna uppnå, vilket ytterligare förstärker bilden av en spricka mellan mål och förväntningar på pensionen.

Diskrepansen mellan mål och förväntningar antyder ett visst missnöje hos befolkningen i stort inför deras pensionssituation, men också en viss uppgivenhet inför deras möjligheter att själva påverka situationen. Det är förvisso 70 procent av befolkningen som uppger att de har ett privat pensionssparande, men givet att så många av respondenterna inte räknar med att nå sina pensionsmål – trots att de även vägt in sitt privata pensionssparande när de uppskattat vad de tror att de kommer att få i pension – signalerar just en uppgivenhet inför deras egna möjligheter att åstadkomma någon skillnad för deras situation.

Det vilar ett stort eget ansvar på individer idag att själva ta hand om sitt pensionssparande, och i ett system som bygger på individuellt ansvar för pensionen måste det finnas en tro hos kollektivet på att deras engagemang och deras ansträngningar faktiskt kan hjälpa dem nå sina mål. Utan det riskerar en viktig nyckelkomponent i systemet att sättas ur spel.

Sett utifrån ovan nämnda utmaning skulle mer av den allmänna debatten kring pensionsfrågor behöva belysa vikten av det privata pensionssparandet och vilken skillnad det kan göra för individernas möjligheter att nå sina mål för sin pension.

Likaså skulle situationen gynnas om det fanns bättre möjligheter för individer att inkludera privat pensionssparande som sker utanför en pensionsförsäkring när de gör beräkningar och prognoser av sin framtida pension. 83 procent av de svenskar som har ett privat pensionssparande sköter detta genom ett ISK-konto, och eftersom det är just detta sparande som de själva har möjlighet att påverka i högst utsträckning så borde möjligheterna att laborera med det privata pensionssparandet i pensionsprognoserna rimligtvis gynna målet att öka kunskapen hos befolkningen om vilken skillnad de själva kan åstadkomma för att nå sina pensionsmål.

Detta kan i sin tur förhoppningsvis bidra till att pensionssprickan hindras från att växa – och i bästa fall – bidra till att den minskar.

Innehållsförteckning

1. Inledning 4

2. Resultat 5

2.1. Målpension 5

2.2. Förväntad pension 5

2.3. Privat pensionssparande 6

2.4. Hur ser sparformerna ut för det privata pensionssparandet? 6

2.5. Hur mycket månadssparar de som har ett privat pensionssparande? 6

3. Vad säger de faktiska prognoserna? 7

Stora skillnader mellan olika generationer 7

Skillnader mellan mäns och kvinnors kompensationsgrad 7

4. Analys av opinionsunderlaget 8

5. Slutsats 9

1. Inledning

Hur stor del av din lön har du som mål att få i pension när du slutar arbeta? Som är realistisk att du kan nå? När du bestämt dig för en siffra kan du börja fundera på hur stor andel du faktiskt tror att du kommer att få i pension? Är det samma siffra? Eller är ditt realistiska mål högre än vad du faktiskt tror att din pension kommer att bli?

Det är sannolikt så att ditt mål är något högre än dina förväntningar. Men hur stor är skillnaden? Några procent? 10 procent? 20 procent? Eller mer? Att det finns en skillnad mellan folks mål och förväntningar på pensionen är fullt rimligt och även allmänt vedertaget. Men hur stor är denna skillnad egentligen hos befolkningen generellt?

Söderberg & Partners gav Novus i uppdrag att genomföra en undersökning för att ta reda på just omfattningen av sprickan mellan svenska folkets mål och förväntningar på pensionen. Undersökningen riktades till hela den arbetsföra delen av befolkningen (25–65 år) och besvarades av 1088 personer under perioden 19 maj till 4 juni 2021.

Nedan följer resultatet av undersökningen, en analys av resultatet, samt våra slutsatser och rekommendationer utifrån resultatet.

2. Resultat

2.1. Målpension

Vi frågade svenska folket vad de har som mål att få i pension när de slutar arbeta? Resultatet visar att en klar majoritet av svenska folket (59 procent) har som mål att få 71 procent eller mer av sin lön när de går i pension. Bryter man ner denna grupp i ytterligare nivåer visar det sig dessutom att 28 procent av svenskarna har som mål att få minst 81 procent av sin lön i pension. Det är däremot endast 7 procent av svenskarna som har som mål att få 60 procent eller mindre.

Bland de som uppger att de har som mål att få minst 81 procent av sin lön i pension är unga personer i åldrarna 25–34 år något överrepresenterade.

Bryter man ned resultatet på män och kvinnor ser man inga signifikanta skillnader annat än i att det endast är hälften så många kvinnor som män som har som mål att få 91–100 procent av sin lön i pension (drygt 5 procent kvinnor jämfört med drygt 12 procent män).

2.2. Förväntad pension

På frågan vad de faktiskt förväntar sig att de kommer att få i pension är resultatet däremot annorlunda. Mindre än en femtedel tror att de kan uppnå en pension på minst 71 procent. Nästan hälften (44 procent) förväntar sig i stället en pension på under 60 procent av sin lön.

Det är totalt sett endast 3 procent som förväntar sig en pension på 81–100 procent av sin lön. Av dessa 3 procent är individer med relativt höga hushållsinkomster överrepresenterade. I andra änden av intervallet – en pension på mindre än 40 procent av lönen – placerar sig dock nästan en tiondel av svenskarna. Här är det i stället egenföretagare och arbetare inom kommunal sektor som står för en överrepresentation inom gruppen.

Nedbrutet på kön framträder det dock relativt tydliga skillnader mellan män och kvinnor när det kommer till deras faktiska förväntningar för sin pension. 22 procent av männen tror att de kommer få en pension på minst 71 procent av sin lön, motsvarande för kvinnorna är 12 procent.

Tittar vi i stället på skillnad mellan olika åldersgrupper ser vi en tydlig korrelation mellan ålder och kunskap till att kunna göra en självskattning. Andelen som ej kan göra en uppskattning och svarar "vet ej" på frågan minskar markant och stegvis i takt med ökande ålder. 35 procent av unga i åldrarna 25–34 år uppger "vet ej" som svar på frågan, jämfört med 10 procent i åldersgruppen 55–65 år. Både dessa grupper skiljer sig med andra ord markant från rikssnittet på 19 procent som uppger "vet ej" som svar på frågan.

Det framträder även skillnader mellan olika sektorer. 44 procent av svenska befolkningen i stort förväntar sig som sagt en pension på mindre än 60 procent av sin slutlön. För anställda inom kommunsektorn är denna siffra dock 51 procent, alltså mer än varannan.

Målpension

Nära sex av tio har som målsättning att få 71% eller mer av lönen när de går i pension

Fråga: Hur stor del av din lön är din målsättning att få ut i pension när du slutar arbeta?

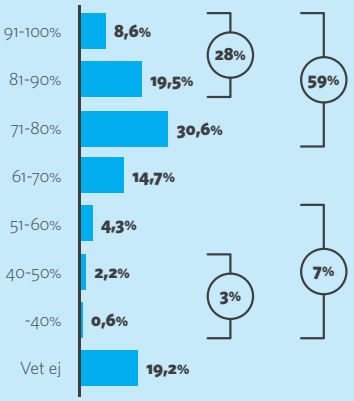

Förväntad pension

Drygt fyra av tio förväntar sig att de kommer att få mindre än 60% av lönen när de går i pension

Fråga: Hur stor del av din lön tror du att du kommer få ut i pension när du slutar arbeta?

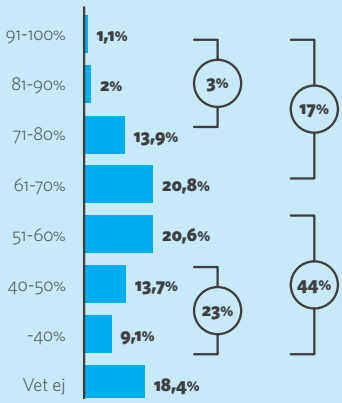

2.3. Privat pensionssparande

Mer än 70 procent av svenskarna uppger att de har någon form av privat pensionssparande utöver allmän pension och tjänstepension.

Nedbrutet på ålder ser vi att andelen som uppger att de har ett privat pensionssparande ökar med stigande ålder. Bland unga personer i åldrarna 25–34 år är andelen som uppger att de har ett privat pensionssparande 66 procent medan motsvarande siffra för äldre i åldrarna 55-65 år är 72 procent.

Drygt sju av tio har privat pensions-sparande

Fråga: Har du något privat pensionssparande idag? (utöver allmän pension, tjänstepension, m.m.?

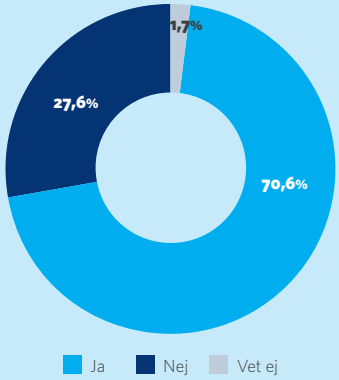

2.4. Hur ser sparformerna ut för det privata pensionssparandet?

Den absoluta majoriteten av svenskarnas privata pensionssparande – 83 procent - sker genom månadssparande på ISK-konto med placeringar i fonder, aktier, räntor, med mera. Den näst vanligaste sparformen är månadssparande på bankkonto med ränta (14 procent), och därefter kommer "sparande i onoterade tillgångar" och "löneväxling" med 5 procent vardera.

I det senare alternativet, "löneväxling", står personer med en årlig hushållsinkomst på över 800 000 SEK för en överrepresentation med en dubbelt så hög andel löneväxlare (10 procent) jämfört med rikssnittet på 5 procent. I de lägre inkomstgrupperna 0–299 tkr per år och 300 – 499 tkr per år existerar i princip inte löneväxling, och av de individer som uppger en årlig hushållsinkomst på 500-799 tkr är det endast 4,5 procent som löneväxlar.

2.5. Hur mycket månadssparar de som har ett privat pensionssparande?

Av de drygt 70 procent som uppger att de har ett privat pensionssparande uppger drygt hälften att de sparar mindre än 1000 kr per månad. 35 procent uppger att de sparar mellan 1000 och 5000 kr per månad, och endast 10 procent uppger sparar mer än 5000 kr per månad.

Bland de som uppger att de sparar mer än 5000 kr per månad finns en viss överrepresentation av personer i åldrarna 35–44 år och av personer med en årlig hushållsinkomst på över 800 000 kr.

Nedbrutet på kön ser vi dock att andelen män som sparar mer än 5000 kr per månad (13 procent) är nästan dubbelt så hög som andelen kvinnor som sparar motsvarande varje månad (7 procent).

Bryter vi i stället ned resultaten på olika sektorer ser vi att kommunanställda är något överrepresenterade bland de som sparar 0–500 kr per månad (27 procent kommunanställda jämfört med rikssnittet på 20 procent). Övriga sektorer skiljer sig inte nämnvärt från rikssnittet.

Drygt åtta av tio har sitt pensionssparande på ISK-konton

Fråga: Ange ett eller fler alternativ som bäst beskriver ditt privata pensionssparande

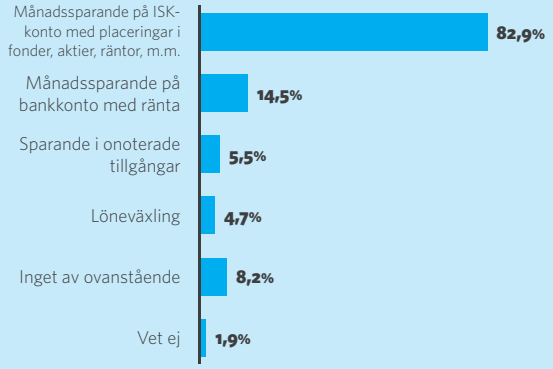

Nära hälften sparar som mest 1 000 kr per månad

Fråga: Ange vilket belopp du sparar varje månad

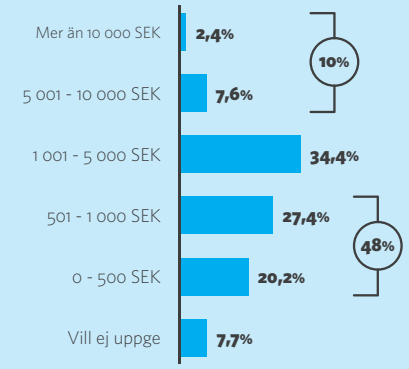

3. Vad säger de faktiska prognoserna?

MinPension, som är ett samarbete mellan svenska staten och pensionsbolagen, släppte 2020 en rapport om förväntade kompensationsgrader för svenskarna. Prognoserna är baserade på ett urval av drygt 700 000 individers pensionsprognoser och bygger på faktiska uppgifter om individernas intjänande hittills.

Rapporten fastslår bland annat att den prognosticerade mediankompensationsgraden för hela riket just nu är 59,5 procent. Detta är dock medianvärdet av ett tvärsnitt av hela befolkningen. Bryter man ned prognoserna på bland annat ålder och kön får man en mer detaljerad bild av de faktiska prognoserna.

Stora skillnader mellan olika generationer

Enligt rapporten kan kompensationsgraden för olika generationer kan skilja sig ganska kraftigt åt – beräknat utifrån att alla tar ut sin pension från 65 års ålder. En person född mellan 1955–1959 beräknas få cirka 60 procent av sin slutlön i pension om de väljer att gå i pension vid 65 års ålder. Motsvarande prognos för en person född mellan 1980–1989 är 53 procent.

En bidragande faktor bakom dessa generationsskillnader är den förväntade medellivslängden för yngre, respektive äldre generationer. Då yngre generationer har en högre förväntad medellivslängd än äldre generationer påverkas även deras förväntade kompensationsgrad i så måtta att deras pensionskapital behöver späs ut för att kunna räcka längre.

Det är framför allt den allmänna pensionen som påverkas negativt av den längre förväntade medellivslängden hos yngre generationer. Inom tjänstepensionerna finns det däremot olika pensionsavtal som inte påverkas av de olika livslängderna på samma sätt.

Skillnader mellan mäns och kvinnors kompensationsgrad

Det finns också en skillnad mellan kompensationsgraderna för män och kvinnor, där kvinnors genomsnittliga kompensationsgrad – oavsett generation – är lägre än männens. Rapporten fastslår att orsaken till detta är att kvinnor generellt sett har färre år i heltidsarbete jämfört med män, fler år i deltidsarbete, och högre frånvaro kopplat till bland annat föräldraledighet. Statistiken visar dock att skillnaden i kompensationsgrad mellan män och kvinnor utjämnas i takt med sjunkande ålder.

4. Analys av opinionsunderlaget

Av undersökningen framkommer det bland annat att mer än varannan svensk (59 procent) har som mål att få mer än 71 procent eller mer av sin lön när de går i pension. Men, på frågan om vad de förväntar sig att få ut svarar dock endast 17 procent att de faktiskt tror att de kommer att lyckas uppnå det.

Resultaten av dessa två frågor blottlägger en oroväckande spricka mellan vilken pension människor egentligen vill ha, och vad de faktiskt förväntar sig att få.

Bryter man ner svarsgrupperna i ytterligare nivåer visar det sig dessutom att nästan en tredjedel av svenskarna (28 procent) har som mål att få så mycket som 81 procent eller mer av sin lön i pension. En nivå som dessvärre endast 3 procent räknar med att kunna uppnå, vilket ytterligare förstärker bilden av en spricka mellan mål och förväntningar på pensionen.

Vidare är det värt att uppmärksamma att unga personer i åldrarna 25–34 år något överrepresenterade bland de som uppger att de har som mål att få minst 81 procent av sin lön i pension. Enligt prognoserna i den senaste kompensationsgradsrapporten från MinPension har denna åldersgrupp dessvärre en betydligt lägre pension att vänta sig på 53 procent, givet att de går i pension vid 65 års ålder.

Om vi i stället fokuserar på vad svenskarna faktiskt förväntar sig att få i pension ser vi att nästan hälften av Sveriges befolkning, 44 procent, räknar med att få en pension på max 60 procent av sin lön. Detta är förvisso i linje med prognoserna från MinPensions rapport, men det är en nivå som endast 7 procent av befolkningen har som mål för sin pension. Sammantaget tecknar detta en bild av att åtminstone drygt hälften av befolkningen har ”realistiska” förväntningar på sin pensionsnivå sett till de faktiska prognoserna för nivåerna, men att en absolut majoritet inte är nöjda med den nivån.

I denna fråga är kommunalanställda något överrepresenterade med 51 procent, alltså mer än varannan, som förväntar sig att få en pension på max 60 procent av sin slutlön. Just kommunalanställda är också något överrepresenterade bland de med ett privat månadssparande som uppger att de sparar 0–500 kr per månad, alltså det lägsta beloppsintervallet. När det gäller frågan om privat pensionssparande kan vi också konstatera att förekomsten av detta är lägst hos unga och ökar i takt med stigande ålder. Hos befolkningen i stort är det dock 70 procent som har ett privat pensionssparande, och drygt hälften av denna grupp sparar mindre än 1000 kr varje månad till sin pension.

Det är föga förvånande att den absoluta majoriteten av allt privat pensionssparande sker genom ISK-konton med placeringar i fonder och aktier. Däremot är det anmärkningsvärt hur liten del av det privata pensionssparandet som sker genom löneväxling. Just löneväxling lämpar sig framför allt för personer med en bruttolön på över 45 833 kr per månad (över 550 000 kr per år). Detta till trots är det endast 4,5 procent av respondenterna med hushållsinkomster på mellan 500–799 tkr som uppger att de löneväxlar. Bakgrundsvariablerna utgår förvisso från hushållsinkomst och inte individuell inkomst, men det får anses vara ett rimligt antagande att det är mer än 4,5 procent av denna inkomstgrupp som själva har en inkomst på mer än 550 000 kr om året.

5. Slutsats

Utgångspunkten för denna undersökning var att ta reda på vad svenska folket faktiskt har som mål för sin pension, och jämföra det med vad de faktiskt tror att de kommer att få i pension. Resultaten bekräftar att det finns en oroväckande spricka mellan svenskarnas mål och förväntningar på pensionen, och illustrerar också hur omfattande denna spricka är genom att visa hur liten del av befolkningen som faktiskt räknar med att nå sina mål. Resultatet kring förväntningarna på pensionen bygger förvisso på självskattningar hos respondenterna och inte på de faktiska prognoserna, men när vi jämför de självskattade svaren från undersökningen med de faktiska prognoserna ser vi att det finns en relativt god överensstämmelse mellan prognoser och självskattning.

Bakom dessa procentsatser går det att ana ett generellt missnöje hos befolkningen i stort inför deras pensionssituation, men också en viss uppgivenhet inför deras möjligheter att själva påverka situationen. Det är förvisso 70 procent av befolkningen som har ett privat pensionssparande, men av dessa 70 procent sparar nästan hälften av dem inte mer än 1000 kr per månad. Det är genom det privata pensionssparandet som individen har störst möjlighet att själv påverka hur stor andel av sin lön den får i pension, och givet att så många av respondenterna inte räknar med att nå sina pensionsmål – trots att de även vägt in sitt privata pensionssparande när de uppskattat vad de tror att de kommer att få i pension – signalerar just en uppgivenhet inför deras egna möjligheter att åstadkomma någon skillnad för deras situation.

Detta är i sig oroväckande. Det svenska pensionssystemet bygger på ett stort individuellt ansvar för pensionssparandet där individerna själva ska fatta beslut om placering av den allmänna pensionen plus eventuell tjänstepension och administrera hela sitt eventuella privata pensionssparande. I ett sådant system som kräver en hel del engagemang från medborgarna behöver det också finnas en allmän tro och uppfattning hos kollektivet att deras engagemang och ansträngningar faktiskt kan göra skillnad och hjälpa dem nå sina mål. Utan det riskerar en viktig nyckelkomponent i systemet att sättas ur spel.

Sett utifrån ovan nämnda utmaning skulle mer av den allmänna debatten kring pensionsfrågor behöva belysa vikten av det privata pensionssparandet och vilken skillnad det kan göra för individernas möjligheter att nå sina mål för sin pension. Mycket av det mediala utrymme som bereds åt att avhandla pensionsfrågor idag upptas av diskussioner kring placeringar av befintligt sparande, men förhållandevis lite vigs åt att uppmärksamma vilken skillnad olika nivåer av privat pensionssparande kan ha för individernas slutgiltiga pensionsnivå och därmed vilken makt individerna faktiskt har att påverka sina möjligheter att kunna nå sina pensionsmål.

Likaså skulle utmaningen kunna underlättas om individerna hade bättre tillgång till prognosverktyg som även ger dem möjlighet att inkludera privat pensionssparande när de gör beräkningar av sin framtida pension. I dagsläget utgår de flesta prognosverktygen enbart från kapital i pensionsförsäkringar och saknar helt möjligheter att manuellt komplettera prognoserna med ett privat pensionssparande som sker utanför en pensionsförsäkring, exempelvis via ett ISK-konto. Givet att 83 procent av de svenskar som har ett privat pensionssparande sköter detta genom ett ISK-konto borde dessa ha möjlighet att inkludera detta sparande när de gör beräkningar av sin framtida pension, och det borde dessutom finnas möjlighet för individerna att göra beräkningar på olika utfall beroende på exempelvis hur mycket de själva sparar privat varje månad.

Att synliggöra individernas handlingsutrymme och möjligheter på detta sätt borde rimligtvis gynna målet att öka kunskapen hos befolkningen om vilken skillnad de själva kan åstadkomma för att nå sina pensionsmål. Detta kan i sin tur förhoppningsvis bidra till att pensionssprickan hindras från att växa – och i bästa fall – bidra till att den minskar.

Söderberg
& Partners

soderbergpartners.se